

Beheerplanprocessen Natura 2000
Voortgangsrapportage nr. 10
1 mei 2010

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	2
2. De voortgang	2
2.1. <i>Aanwijzingsbesluiten</i>	2
2.2. <i>Beheerplannen</i>	3
3. Knelpunten.....	6
4. Conclusie	10
Bijlage 1	11

Beheerplanprocessen Natura 2000

Voortgangsrapportage nr. 10

Opgesteld 1 mei 2010

Regiebureau Natura 2000

1. Inleiding

Voor u ligt de tiende voortgangsrapportage van het Regiebureau Natura 2000, gebaseerd op gegevens die verzameld zijn in de periode van 20 tot en met 29 april 2010. Op 3 mei 2010 heeft het Regiebureau de balans opgemaakt en ondanks enkele herinneringen per mail en telefoon, waren op dat moment de gegevens van slechts 121 gebieden binnen. Voor 1 gebied (Voordelta) zal de voortgangsrapportage niet meer worden ingevuld, omdat dit beheerplan inmiddels onherroepelijk is geworden. Dit betekent dat van 40 gebieden (25%) geen actuele gegevens beschikbaar zijn gekomen (door afwezigheid van de betreffende projectleiders). Dit resultaat valt het Regiebureau erg tegen, omdat de rapportageperiode vooraf was aangekondigd in het projectleidersoverleg en daar duidelijk was afgesproken dat iedereen zijn bijdrage tijdig zou leveren. Op 11 mei 2010 zijn verlaat nog van 17 gebieden gegevens binnengekomen en op 31 mei heeft Gelderland in de tekst van de rapportage aangegeven wat de gegevens voor Gelderland zijn. Dat betekent dat **deze 10^e voortgangsrapportage is gebaseerd op de gegevens van 150 gebieden i.p.v. 161 gebieden in een complete rapportage¹.**

In de afgelopen periode heeft op 15 april 2010 bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de Minister van LNV en de bevoegde gezagen. De resultaten uit dit overleg zijn verwerkt in deze rapportage.

2. De voortgang

In dit hoofdstuk wordt, naast de stand van zaken rond de beheerplannen, voor de volledigheid ook allereerst kort de stand van zaken rond de aanwijzingsbesluiten geschetst.

2.1. Aanwijzingsbesluiten

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op informatie van LNV (Aad van Gelswijk).

Status aanwijzingsbesluit (a.b.) landgebieden	Voortgangsrapportage (nr. 9, 1 maart 2010)	Voortgangsrapportage (nr. 10, 10 mei 2010)
Geen ontwerp a.b.	4	4
Ontwerp a.b.	158	158
Definitief a.b.	34	34
Totaal aantal a.b.	162	162

Naast de 162 Natura 2000 gebieden in Nederland, zijn er ook nog 5 Natura 2000 gebieden op de Noordzee (waarvan 1 gebied een uitbreiding is op het inmiddels definitief aangewezen gebied Noordzeekustzone). Van deze 5 gebieden is er voor 2 gebieden een ontwerp aanwijzingsbesluit. In totaal zijn er dus 166 Natura 2000 gebieden. Deze voortgangsrapportage van het Regiebureau richt zich op de 162 Natura 2000 gebieden in Nederland (dus exclusief de Noordzeegebieden).

Er is alleen voor de aanwijzingsbesluiten m.b.t. de gebieden op de Noordzee een verandering te melden. Dit heeft te maken met het besluit van de Minister van LNV in februari 2010 om de definitieve aanwijzing van gebieden op te schorten tot na de zomer, m.u.v. de Noordzeegebieden. Medio juni 2010 wordt duidelijkheid

¹ Het beheerplan voor de Voordelta is onherroepelijk geworden en daarom zal over dit gebied niet meer worden gerapporteerd. De complete rapportage bestaat daarom vanaf nu uit 161 gebieden.

verwacht op een aantal belangrijke thema's, waaronder de PAS, water en sociaal economische aspecten. De Minister wil deze informatie indien nodig kunnen betrekken in de definitieve aanwijzingsbesluiten. De Minister heeft benadrukt dat alle gebieden uiterlijk in december 2010 definitief worden aangewezen.

De 34 gebieden met een definitief aanwijzingsbesluit zijn, op de Lepelaarplassen en Oudeland van Strijen na, alle rijksgebieden. De beroepsprocedures van 18 van deze gebieden lopen op dit moment nog. Er lopen ook nog beroepsprocedures tegen een aantal van de eerder vastgestelde besluiten. In overleg met de Tweede Kamer heeft de minister besloten om de definitieve aanwijzing van Wierdense Veld, één van de hoogveengebieden, later te publiceren.

2.2. Beheerplannen

In totaal heeft Nederland 166 Natura 2000-gebieden waarvoor een beheerplan moet worden opgesteld. Het Regiebureau rapporteert over 162 gebieden, omdat de Natura 2000-gebieden op zee niet worden meegenomen in de rapportage. In een beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd, en worden de maatregelen beschreven die nodig zijn om deze doelen te halen. Ook wordt onder meer aangegeven hoe de financiering van deze maatregelen is geregeld en hoe monitoring plaats zal vinden. Een andere belangrijke functie van een beheerplan is om te regelen hoe met bestaand gebruik om wordt gegaan. In het wetgevingsoverleg van 17 november 2009 heeft de Minister aangegeven dat zij het belangrijk vindt dat, waar nodig en nuttig, in de beheerplannen een paragraaf wordt opgenomen die de sociaal-economische ruimte binnen het beheerplan aangeeft. Daarnaast heeft de Minister in februari 2010 in overleg met de kamer aangegeven dat er voor de zomer van 2010, naast een afwegingskader voor sociaal-economische ruimte, ook een afwegingskader voor stikstof en water beschikbaar zal zijn. Zij verwacht dat daarmee de belangrijkste drempels om te komen tot goede beheerplannen zijn geslecht, zodat snel na de zomer van 2010 de beheerplannen in ontwerp gereed kunnen zijn.

Omkeergebieden

Tien provincies hebben de gelegenheid aangegrepen om voor (een deel van) hun voortouwgebieden gebruik te maken van de optie die de Minister heeft geboden om, voordat de aanwijzingsbesluiten definitief worden genomen, een concept-beheerplan in te dienen met een haalbaar- en betaalbaarheidsanalyse van de instandhoudingsdoelstellingen. De deadline voor het indienen van deze analyse en de bijbehorende concept-beheerplannen was gesteld op 1 september 2009.

Er zijn op 1 september 2009 71 concept-beheerplannen ingediend. Door 9 provincies is daarbij een uitgebreide knelpuntennotitie gevoegd. LNV heeft de concept-beheerplannen en de circa 150 wijzigingsvoorstellen die daaruit gedestilleerd zijn beoordeeld. Eerst is gekeken of de wijzigingsvoorstellen voldoende onderbouwd zijn. Er is in oktober twee weken de gelegenheid gegeven om de onderbouwing aan te vullen. Vervolgens zijn de voorstellen inhoudelijk gewogen in combinatie met zienswijzen op de aanwijzingsbesluiten.

In januari 2010 heeft de Minister in brieven aan de betreffende provincies haar voornemen om wijzigingsvoorstellen al dan niet geheel of gedeeltelijk over te nemen kenbaar gemaakt. Ongeveer tweederde van de voorstellen zal overgenomen worden en leiden tot aanpassing van de definitieve aanwijzingsbesluiten. Enkele provincies hebben bezwaar gemaakt tegen het voorgenomen besluit van de Minister. Deze wijzigingsvoorstellen zijn in het bestuurlijk overleg van de Minister van LNV met de bevoegde gezagen op 15 april 2010 besproken en afgehandeld. De omkeerprocedure wordt hiermee als afgerond beschouwd.

Concept-beheerplannen en ontwerp-beheerplannen

De definitie van een **concept-beheerplan** is een beheerplan waarvan alle onderdelen van de Handreiking Beheerplannen ingevuld zijn, maar waarvan één of meer hangpunten, bijvoorbeeld financiering van de maatregelen of finale afspraken over de stikstofparagraaf, nog (bestuurlijk) moeten worden afgehecht, en/of waar de betrokken bevoegde gezagen nog formeel mee moeten instemmen.

De definitie van een **ontwerp-beheerplan** is een beheerplan dat helemaal gereed is om de inspraak in te gaan, inclusief de formele instemming van de, eventueel andere, betrokken bevoegde gezagen.

Er is bij deze voortgangsrapportage een verschil gemaakt tussen de datum van het gereed zijn van de **concept**-beheerplannen en de **ontwerp**-beheerplannen. Dit verschil is gemaakt, omdat het enige tijd kan duren voordat een concept-beheerplan is omgezet naar een ontwerp-beheerplan.

Voor de concept-beheerplannen uit de omkeerprocedure geldt nu, net als voor de andere beheerplannen, dat puur op basis van de wettelijke eisen, het beheerplan definitief moet zijn vastgesteld 3 jaar nadat het aanwijzingsbesluit definitief is vastgesteld. De strikt formele urgentie om beheerplannen vast te stellen volgt dus uit de planning van de aanwijzingsbesluiten. Dat betekent dat de meeste beheerplannen definitief moeten zijn vastgesteld tussen eind 2012 en eind 2013. De meeste voortouwnemers van beheerplannen streven een ambitieuzere planning na, omdat men de ondernemers en gebruikers van een gebied snel duidelijkheid wil geven over de mogelijkheden om in en nabij de gebieden te opereren, of vanwege de noodzaak de dialoog met alle betrokkenen in het gebied te continueren en de wens om het 'momentum' dat ontstaan is door de omkeerprocedure te gelde te maken.

Voortgang

De projectleiders geven aan wat de **status van het beheerplanproces** is. De antwoordmogelijkheden en het aantal malen waarvoor dit antwoord is gegeven, staan in onderstaande tabel.

Status beheerplanproces	Aantal gebieden
Het proces is nog niet gestart	12
Het proces is gestart, er is nog geen concept beheerplan (en er is geen plan van aanpak)	13
Het proces is gestart, er is nog geen concept beheerplan (en er is wel een plan van aanpak)	76
Er is een concept beheerplan	48
Het ontwerpbeheerplan is ter inzage gelegd	0
De inspraaktermijn is gesloten	0
De ingediende zienswijzen zijn verwerkt in een nota van Antwoord	1
Het beheerplan is vastgesteld door de bevoegde gezagen	0
Totaal	150

In 49 van de 150 gebieden is er een **concept beheerplan** (of is men al verder in het proces). Dat betekent dat er in de overige 101 gebieden nog geen concept beheerplan is. De verwachting van de projectleiders is dat deze concept beheerplannen verschijnen in de periode tot december 2011.

De projectleiders geven ook aan wanneer zij verwachten dat het **ontwerp beheerplan** gereed is. In deze rapportage zijn de volgende gegevens aangeleverd.

Datum ontwerp beheerplan gereed	Aantal gebieden
Gereed	1
1 ^e helft 2010	8
2 ^e helft 2010	54
2011	73
2012	8
2013	6
Totaal	150

In 1 gebied is er dus een ontwerp beheerplan gereed (Oudeland van Strijen). In de overige gebieden worden de meeste ontwerp beheerplannen verwacht in 2010 (68 gebieden) en 2011 (66 gebieden). In eerdere rapportages is deze informatie ook gegeven, maar omdat deze rapportage slechts de gegevens van 150 gebieden bevat, is het niet mogelijk om deze gegevens goed te vergelijken met de vorige rapportage die 162 gebieden omvatte.

Vertraging

De projectleiders melden dat in 57 van de 150 gebieden sinds de vorige voortgangsrapportage vertraging in het beheerplanproces is opgelopen. De vertraging zal niet tot gevolg hebben dat het halen van de formele termijn om het beheerplan vast te stellen (3 jaar na definitieve vaststelling van het aanwijzingsbesluit) in gevaar komt.

Als belangrijkste redenen worden genoemd: vertraging in de ontwikkeling van de Programmatische aanpak stikstof, problemen met recreatie, nieuwe wetgeving (CHW) en politieke ontwikkelingen en een beheerplanproces dat trager verloopt dan voorzien. Daarnaast worden ook genoemd: discussie over sociaal-economische aspecten, financiering, waterbeheer, habitatkaarten, discussie over verbraking, tijd nodig om in te spelen op wijzigingen aanwijzingsbesluit, onduidelijkheid over typische soorten en oude doelen, monitoring en capaciteitsproblemen.

Formele status planning ontwerp beheerplan

De hierboven geschetste planning voor de ontwerp beheerplannen is gebaseerd op een inschatting van de projectleider. In 30 van de 138 gebieden is deze planning formeel vastgesteld. Het betreft 2 plannen van Noord-Holland, 4 plannen van Drenthe, 1 plan van Flevoland, 1 plan van Noord-Brabant, 16 plannen van Overijssel, 1 plan van Zuid-Holland en 5 plannen van LNV.

In het bestuurlijk overleg van 15 april 2010 is afgesproken om in het volgende bestuurlijke overleg met de bevoegde gezagen (planning: juni 2010) gezamenlijk een planning voor de vaststelling van de beheerplannen vast te stellen, zodat de planning van het beheerplan hiermee een formele status krijgt. Aan deze planning kunnen voorwaarden worden verbonden.

In **bijlage 1** is in de laatste kolom per gebied de **datum** terug te vinden, waarop de projectleider voor dat gebied verwacht dat het **ontwerp beheerplan gereed** is. Inclusief de Voordelta (die al definitief is) gaat het om 74 gebieden van de 162 (46%) die eind 2010 in ontwerp gereed zijn. De minister heeft eerder aangegeven dat zij verwacht dat eind 2010 "het gros" van de beheerplannen gereed zou kunnen zijn. De verwachting van de projectleiders wijkt hier dus vanaf.

In **bijlage 1** is ook de **datum** vermeld waarop het **aanwijzingsbesluit definitief** is gepubliceerd. Deze data zijn in het bestuurlijk overleg van november 2009 vastgelegd. De minister heeft in februari 2010 besloten om pas na de zomer weer aanwijzingsbesluiten te nemen om de informatie die in juni 2010 beschikbaar komt hierin mee te kunnen nemen. Het is op dit moment nog onbekend wanneer er weer aanwijzingsbesluiten gepubliceerd mogen worden. De minister heeft in de Tweede Kamer aangegeven dat eind 2010 alle aanwijzingsbesluiten gepubliceerd moeten zijn, maar de Kamer heeft de aanwijzingsbesluiten controversieel verklaard en wil sowieso eerst duidelijkheid over PAS, water en sociaal economische aspecten. Het Ministerie van LNV legt de besluiten nu klaar voor publicatie en kan snel beginnen met publiceren als de politiek de ruimte geeft. Groep 5 ligt klaar op de plank en momenteel wordt aan groep 6 gewerkt. De werkplanning is nog steeds dezelfde als tot nu toe (8 groepen). Qua ambtelijke afstemming van de 95% versies loopt het proces gewoon door.

De projectleiders geven over diverse onderwerpen **inhoudelijke informatie**:

- Het bestaande gebruik is in 87 van de 150 gebieden beoordeeld.
- In 73 van de 150 gebieden is het benodigde maatregelenpakket bekend.
- In 36 van de 150 gebieden is er met de bij de uitvoering betrokken partijen overeenstemming over de uitvoering van de maatregelen.
- Er is in 71 van de 150 gebieden inzicht in de globale kosten van de benodigde maatregelen; in 18 van die gebieden is de verwachting dat de kosten van de maatregelen gedekt kunnen worden.
- In 78 van de 150 gebieden zijn de globale kosten van de maatregelen nog niet bekend, maar in 15 van die gebieden is de verwachting toch dat de kosten gedekt kunnen worden.
- In 16 van de 150 gebieden is er overeenstemming over het monitoringsplan.

In eerdere rapportages is deze inhoudelijke informatie ook gegeven, maar omdat deze rapportage slechts de gegevens van 150 gebieden bevat, is het ook hier niet mogelijk om deze gegevens goed te vergelijken met de vorige rapportage die 162 gebieden omvatte.

3. Knelpunten

Aan de projectleiders wordt gevraagd of er knelpunten worden ondervonden en zo ja, welke knelpunten dat zijn. Dit is één van de manieren waarop het Regiebureau signalen ontvangt over knelpunten die optreden bij het werken aan de beheerplannen in de regio. De andere wegen waarlangs knelpunten het Regiebureau bereiken, zijn d.m.v. de projectleidersbijeenkomsten, het organiseren van bredere conferenties en overleg met maatschappelijke organisaties. Ook voert het Regiebureau regelmatig bilaterale gesprekken met de verschillende bevoegde gezagen. Het beeld ten aanzien van de knelpunten dat uit die gesprekken is voortgekomen, is niet anders dan het beeld dat we kennen uit de voortgangsrapportages. Stikstof is veruit het grootste knelpunt. Op de tweede plaats staan allerlei watergerelateerde zaken (verdroging, vernatting, diepe winningen en de planning van KRW versus N2000). Verder wordt veel genoemd: de complexiteit en de juridificatie van het proces, het gebrek aan draagvlak (dat deels daarmee samenhangt) en de veelheid aan bestaand gebruik.

Uit de voortgangsformulieren blijkt dat in 99 van de 150 gebieden knelpunten worden gesignaleerd (in 51 gebieden zijn er dus geen knelpunten gemeld). In deze voortgangsrapportage is specifiek gevraagd naar de belangrijkste knelpunten die tot op heden bekend zijn, te weten:

1. stikstof;
2. water;
3. sociaal economische aspecten;
4. handhaving & toezichtplan.

Het doel hiervan was om meer achtergrondinformatie over deze knelpunten naar boven te halen. Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste knelpunten, waarbij ook dieper wordt ingegaan op de aanvullende informatie uit de extra vragen.

1. Stikstof (ammoniak)

Stikstof wordt in 91 van de 150 gebieden als een probleem gezien (61%), in 25 gebieden niet en in 34 gebieden is dit nog onbekend. In de vorige rapportage is stikstof in 59 van de 162 gebieden als knelpunt benoemd (36%). Kennelijk wordt door specifiek naar een onderwerp te vragen, dit eerder als knelpunt benoemd.

In 2009 zijn er verschillende initiatieven geweest om gezamenlijk naar gebiedsgerichte oplossingen voor het ammoniakvraagstuk te zoeken. Om de vergunningverlening in het kader van de NB-wet vlot te trekken is het nodig dat er meer ecologische informatie beschikbaar komt. LNV heeft een onderzoek opgezet naar de ecologische onderbouwing van bijv. tussenwaarden en fasering van instandhoudingsdoelen in de tijd. Tegen een achtergrond van verschillende stikstofdepositieniveaus worden per habitatype de maatregelen beschreven die effect sorteren op de instandhoudingsdoelstelling. Dit onderzoek wordt in de loop van 2010 opgeleverd.

De Minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 een aantal handvatten aangereikt om het stikstofprobleem aan te pakken. Deze handvatten zijn uitgewerkt in de Crisis- en herstelwet (CHW), die op 31 maart 2010 in werking is getreden. Eén van die handvatten is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), zoals beschreven in het rapport van Huys. PAS is een methode om de gebiedsgerichte, regionale en landelijke aanpak te integreren in een constellatie waarbij er harde afspraken gemaakt worden tussen de betrokken overheden. Via de CHW is de PAS juridisch verankerd. De Minister heeft in februari 2010 in overleg met de Tweede Kamer afgesproken dat voor de zomer van 2010 een voorlopige PAS ligt en dat deze eind 2010 definitief gereed moet zijn. Dit is een duidelijke versnelling ten opzichte van de termijnen die in de CHW zijn genoemd. Verder wordt in het kader van de PAS onder meer gewerkt aan depositiekaarten per sector op provinciaal niveau, het gebruik van gemeenschappelijke gegevensbronnen en een berekeningsmodel, een inventarisatie van provinciaal beleid, het juridisch kader ter implementatie van de PAS, het veiligstellen van ontwikkelruimte. Hoewel Natura 2000 niet de status van controversieel onderwerp heeft gekregen, is het gezien de demissionaire status van het kabinet wel afwachten hoe de besluitvorming over de PAS in de zomer zal verlopen.

2. Water (Hydrologie)

Water wordt in 76 van de 150 gebieden als een probleem gezien (51%), in 23 gebieden niet en in 51 gebieden is dit nog onbekend. In de vorige rapportage is water in 11 van de 162 gebieden als knelpunt benoemd (7%). Kennelijk wordt door specifiek naar een onderwerp te vragen, dit eerder als knelpunt benoemd.

Als een probleem met water is gemeld is gevraagd naar de achtergrond hiervan. De antwoordmogelijkheden en het aantal gebieden waar dat antwoord voor geldt, staan in onderstaande tabel.

Achtergrond probleem	Aantal gebieden
Verdroging	60
Grondwaterkwaliteit	21
Oppervlaktewaterkwaliteit	23
Afstemming met andere gebiedsprocessen	9
Bestuurlijke impasse	2
Anders, te weten: ...	15

In veel gebieden blijken meerdere problemen tegelijk te spelen. Verdroging wordt het meeste genoemd en daarna volgt waterkwaliteit (zowel van het oppervlaktewater als van het grondwater). Als overige problemen worden genoemd: peilbeheer (7), gebrek aan peilfluctuatie (3), bodemdaling i.v.m. aardgaswinning Slochteren (1), afname kwel (1), kwantiteit kwelwater (1), verzoeting (1), wegzijging grondwater (1) en duidelijkheid effecten bestaand gebruik (1).

Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van water. Slechts 2 Natura 2000-gebieden hebben geen waterafhankelijke natuurwaarden. Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van voldoende water (kwantiteit). Dit betreft zowel oppervlaktewater als grondwater (ondiep en diep). Ook de kwaliteit is belangrijk. De in de voortgangsformulieren genoemde watergerelateerde knelpunten hebben vooral met verdroging te maken en het wachten op GGOR. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat de grond- en oppervlaktewaterlichamen in 2015 in goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand moeten zijn. De KRW-doelen dienen voor 2015 te zijn gerealiseerd, maar er is ruimte voor fasering. In de meeste gebieden zijn de KRW-maatregelen voldoende om de Natura 2000-doelen te halen. Dat is in een aantal gevallen niet zo. Het volledig behalen van de doelen zal in die gevallen waarschijnlijk in de eerste beheerplanperiode niet mogelijk zijn. De planning van de KRW-plannen en de beheerplannen kan in een volgende fase gelijkgetrokken worden. Voor de gebieden met een status van TOP-gebied verdroging, is een budget beschikbaar waarmee de verdroging in deze gebieden kan worden aangepakt.

Het Regiebureau heeft op 14 april 2010 een Expertmeeting georganiseerd, waarbij experts op water- en natuurgebied gezamenlijk hun kennis hebben uitgewisseld. Deze dag zal op 2 juni 2010 in breder verband een vervolg krijgen als zowel bestuurders als ambtenaren van waterschappen, terreinbeheerders, bevoegde gezagen en maatschappelijke organisaties bijeen komen. Het uiteindelijke doel van de dagen is om handvatten te bieden waarmee de waterparagraaf in de beheerplannen ingevuld kan worden en de natuurparagraaf in de waterplannen. Dit zal leiden tot een uitvoeringsstrategie en afwegingskader water, waarmee tevens invulling wordt gegeven aan de motie Cramer.

3. Sociaal economische aspecten

Er zijn verschillende vragen over de sociaal economische aspecten gesteld:

1. Zijn er verschillende maatregelenpakketten op hun sociaal economische effecten beoordeeld?
2. Bevat het beheerplan een aparte sociaal economische paragraaf?
3. Geeft u in het beheerplan een schets van de ontwikkelruimte in/buiten het gebied?

De antwoorden op vraag 1 zijn als volgt: in 65 van de 150 gebieden is dit gebeurd, in 24 gebieden niet en in 61 gebieden is het nog niet bekend.

De antwoorden op vraag 2 zijn als volgt: in 31 van de 150 gebieden is dit gebeurd, in 49 gebieden niet en in 70 gebieden is het nog niet bekend.

De antwoorden op vraag 3 zijn als volgt: in 39 van de 150 gebieden is dit gebeurd, in 37 gebieden niet en in 74 gebieden is het nog niet bekend.

Wat opvalt is dat er rondom sociaal economische aspecten in veel gebieden nog onbekendheid is. Verder geven een aantal projectleiders in de toelichting op deze vragen aan dat deze paragraaf nog in ontwikkeling is i.v.m. de PAS of de stand van zaken van het beheerplanproces.

De Minister heeft in debat met de Tweede Kamer aangegeven dat zij het heel belangrijk vindt dat er in de beheerplannen een sociaal-economische paragraaf wordt opgenomen. Ook heeft zij aangegeven dat er voor de zomer een afwegingskader zal liggen. Het Regiebureau zal een aanzet leveren hoe met dit onderwerp in de beheerplannen kan worden omgegaan en over dit onderwerp een probleemverkennde workshop organiseren.

4. Handhaving en toezicht

Over handhaving en toezicht zijn de volgende vragen gesteld:

1. Is er overeenstemming over een handhaving- en toezichtplan?
2. Zoja, zijn in het handhaving-en toezichtplan afspraken gemaakt over de verdeling van taken en kosten?

De antwoorden op vraag 1 zijn als volgt: in 16 van de 150 gebieden is dit gebeurd, in 34 gebieden niet en in 100 gebieden is het nog niet bekend. In 6 van de 16 gebieden zijn afspraken gemaakt over de verdeling van taken en kosten (in 10 gebieden is dit nog niet gebeurd, maar volgt dit vaak nog).

Voor de uitvoerings- en handhavingparagraaf is nog niet goed duidelijk hoe deze uitgewerkt moeten worden. Het Regiebureau zal daartoe een aanzet geven door op 23 juni over dit onderwerp een miniconferentie te organiseren.

Overige knelpunten

- Aanwijzingsbesluiten

In enkele gevallen melden projectleiders in deze voortgangsrapportage nog knelpunten met betrekking tot de aanwijzingsbesluiten, hoewel alle wijzigingsvoorstellen door de minister beoordeeld zijn en in het bestuurlijk overleg van april 2010 over de laatste discussiepunten afspraken zijn gemaakt.

Verder wordt de vertaling van de oude doelen voor Beschermd Natuurmonumenten als complex ervaren. In de brief van de Minister van LNV van 30 juni 2009 is aangegeven dat het beschermingsregiem van de BN-waarden weer zal worden teruggebracht naar het oude niveau. Met de inwerkingtreding van de CHW per 31 maart 2010 is dit geregeld. Dat betekent dat een deel van het probleem betreffende deze BN-waarden is opgelost. Dat betekent niet dat de uitvoeringspraktijk makkelijker zal worden, gezien de verschillende beschermingsregimes. Het Regiebureau heeft met de Werkgroep Oude Doelen een advies opgesteld hoe in de beheerplannen te handelen m.b.t. de BN-waarden. Dit advies is op 27 april 2010 door de Regiegroep vastgesteld.

- Beheerplannen

Het ontbreken van een programma van eisen voor monitoring wordt als knelpunt gemeld, hoewel voor monitoring inmiddels een Programma van Eisen gereed is. Dit Programma van Eisen is toegepast op een aantal gebieden en voorgelegd aan de projectleiders. De uitkomst is dat de methode goed werkbaar is en geen extreme kostenverhogingen met zich meebrengt.

Er is een brede samengestelde werkgroep aan de slag om de habitatkaarten verder gereed te krijgen. Het Regiebureau volgt de voortgang daarvan.

- Participatie van andere partijen

Maatschappelijke organisaties zijn niet altijd tevreden over de mogelijkheden om te participeren bij beheerplanprocessen. Een discussie over dit onderwerp heeft in het Projectleidersoverleg van 31 maart 2009 plaatsgevonden. De afspraak is gemaakt dat de projectleiders in de gebiedsgroepen dit onderwerp expliciet aan de orde zullen stellen. Dit is gebeurd. Dit heeft volgens de maatschappelijke organisaties niet geleid tot een grote verbetering. In het Projectleidersoverleg van 8 december 2009 is dit onderwerp daarom nogmaals aan de orde gesteld. Projectleiders herkennen zich niet in de signalen van de maatschappelijke organisaties. Afsproken is nu dat er concrete gevallen waarin de participatie onvoldoende is, worden gemeld bij het Regiebureau. Onder het Regiebureau fungeren twee gremia, te weten het Platform Maatschappelijke Organisaties en het Sectorenoverleg, waarin belangenorganisaties op een hoger abstractieniveau dan per beheerplangebied kunnen participeren in het beheerplanproces. Ook voert het Regiebureau bilaterale gesprekken met maatschappelijke organisaties.

Om een objectief oordeel te vormen en een landelijk beeld te krijgen van de signalen dat het niet altijd goed gaat rondom het opstellen van beheerplannen, is in de periode april/mei 2010 een Quick Scan uitgevoerd (door het LEI in opdracht van het Regiebureau). De klachten gaan over de vertegenwoordiging van belanghebbende partijen in de beheerplanprocessen en de afwezigheid van een onafhankelijke voorzitter (in gevallen waar dat wenselijk zou zijn). Als uitgangspunt voor de Quick Scan is de Intentieverklaring Beheerplannen Natura 2000 gebruikt, die alle bevoegde gezagen en een groot aantal maatschappelijke organisaties op 8 mei 2008 hebben ondertekend. De Quick Scan richt zich op het nagaan of de afspraken die in de Intentieverklaring zijn gemaakt over de organisatie van de gebiedsprocessen worden nageleefd. De ondertekenaars hebben de intentie uitgesproken om representatieve participatie te krijgen bij het opstellen van de beheerplannen, zodat alle belangen goed kunnen worden afgewogen. Over de procesarchitectuur op gebiedsniveau is opgemerkt dat deze gebaseerd zou moeten zijn op een transparante werkwijze en een open planproces, zodat de bijdrage van alle partijen gemaximaliseerd en de samenwerking tussen partijen bevorderd wordt. In de Intentieverklaring zijn de belangrijke begrippen hierbij gedefinieerd en is het proces geschetst. In de Quick Scan moet worden nagegaan in hoeverre aan deze afspraken invulling wordt gegeven. Uit de eerste resultaten (gebaseerd op 26 gebieden uit een steekproef van 41) blijkt dat het over het algemeen goed gaat met de representatieve vertegenwoordiging, maar dat er wel gebreken zijn ten aanzien van het proces (zoals: late verzending van stukken, onvolledige agenda's). De eindresultaten van de Quick Scan (gebaseerd op ca. 60 gebieden) worden eind mei verwacht.

- Investeringsstrategie

Hoewel in de voortgangsformulieren de 'financiering van maatregelen' nauwelijks wordt genoemd als knelpunt, wordt bestuurlijke financiering wel als (toekomstig) knelpunt gezien. Onder leiding van het Regiebureau is een werkgroep geformeerd die de directe en indirecte kosten van mogelijke maatregelen in een beheerplan heeft geïnventariseerd en inzichtelijk heeft gemaakt. De werkgroep inventariseert tevens de budgetten die aangewend kunnen worden ter bekostiging van deze maatregelen. De notitie over schade van deze werkgroep is inmiddels in het bestuurlijk overleg van 11 november 2009 door de bevoegde gezagen vastgesteld. Uit de haalbaar/betaalbaar paragrafen blijkt dat de provincies heel verschillend omgaan met de vraag welke kosten specifiek aan Natura 2000 kunnen worden gekoppeld. Het Regiebureau heeft een methodiek ontwikkeld om de kosten die de provincies aangeven, langs dezelfde meetlat te leggen. De resultaten hiervan zullen in het bestuurlijk overleg van juni 2010 besproken worden.

- Diversen

In algemene zin wordt regelmatig gemeld dat de ecologische uitwerking of het gebiedsproces meer inspanning vergt dan verwacht, waardoor er meer tijd voor nodig is. Ook de stroom van nieuwe informatie vanuit de Regiegroep en toezeggingen van de minister, die leiden tot aanpassingen van het beheerplan, zorgen voor vertraging. In een enkel geval liggen er problemen over de landsgrens die niet kunnen worden opgelost.

Bepaalde knelpunten zijn erg gebiedsspecifiek. Het Regiebureau heeft geen rol in het oplossen van deze gebiedsspecifieke knelpunten.

Positieve punten

De projectleiders rapporteren ook over zaken die positief uitpakken. Zo worden bijvoorbeeld vermeld:

- maatwerk in communicatie, soms specifieke kleine bijeenkomsten over een bepaald onderwerp;
- gestart met ecologische uitwerking en gebiedsbeschrijving;
- het maken van een combinatie met andere gebiedsprocessen vergroot het draagvlak;
- in een vroegtijdig stadium een ecologenbijeenkomst organiseren;
- het werken met een projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken belangenorganisaties is zeer zinvol (regiopartners). Alle betrokkenen vinden het prettig om een integraal beeld te krijgen en mee te denken over oplossingen;
- openbare gebiedsbijeenkomsten en publicaties op de website in diverse stadia van het proces, dragen bij aan bekendheid en draagvlak;
- wees pragmatisch en probeer geen zekerheid te geven over zaken die niet zeker zijn (ecologie wordt getypeerd door processen en patronen, en de interactie daartussen);
- koppelen van de afvoer van het hakhout aan energieopwekking levert veel enthousiasme in de streek en aan de bestuurstafels op. Het is niet direct gekoppeld aan het behalen van het natuurdoel, maar levert wel een bijdrage aan de totale milieuproblematiek;
- de betrokkenheid van mensen met gebiedskennis en veel inhoudelijke kennis over de verschillende vogelsoorten, was een pré;
- kloostersessie tot je eruit bent;
- het concept-beheerplan (excl. stikstof- en financieringsparagraaf) is door LNV gecheckt en positief beoordeeld;
- vergaderen op locatie, excursie met partijen;
- Mutual Gains Methode toepassen.

4. Conclusie

Het Regiebureau constateert dat deze voortgangsrapportage onvolledig is, waardoor het niet mogelijk is om de voortgang goed te beoordelen. Tegelijkertijd worden op een aantal belangrijke knelpunten (stikstof, water en sociaal economische aspecten) binnenkort stappen gezet, die in een bestuurlijk overleg in juni 2010 hopelijk bekrachtigd kunnen worden.

Bijlage 1

gebied nr	gebied_nr_naam	voortouwnemer	Publicatie definitief A-besluit (conform planning BO november 2009)	Datum waarop, volgens de huidige verwachting, het ontwerp- beheerplan gereed is.
1 1:	Waddenzee (excl. Eems-Dollard)	Ministerie van V&W	februari-2009	mei-2011
2 2:	Duinen en Lage Land Texel	Ministerie van LNV	februari-2009	maart-2011
3 3:	Duinen Vlieland	Ministerie van LNV	februari-2009	maart-2011
4 4:	Duinen Terschelling	Ministerie van LNV	februari-2009	maart-2011
5 5:	Duinen Ameland	Ministerie van LNV	februari-2009	maart-2011
6 6:	Duinen Schiermonnikoog	Provincie Friesland	februari-2009	juni-2011
7 7:	Noordzeekustzone	Ministerie van V&W	februari-2009	maart-2011
8 8:	Lauwersmeer	Ministerie van LNV	december-2010	december-2011
9 9:	Groote Wielen	Provincie Friesland	december-2010	december-2010
10 10:	Oudegaasterbrekken , Fluessen en omgeving	Provincie Friesland	december-2010	december-2010
11 11:	Witte en Zwarte Brekken	Ministerie van LNV	december-2010	december-2010
12 12:	Sneekermeergebied	Ministerie van LNV	december-2010	december-2010
13 13:	Alde Feanen	Provincie Friesland	december-2010	november-2011
14 14:	De Deelen	Ministerie van LNV	december-2009	mei-2010
15 15:	Van Oordt's Mersken	Ministerie van LNV	december-2010	augustus-2010
16 16:	Wijnjeterper Schar	Ministerie van LNV	december-2009	juni-2010
17 17:	Bakkeveense Duinen	Provincie Friesland	december-2010	september-2010
18 18:	Rottige Meenthe & Brandermeer	Ministerie van LNV	december-2010	februari-2012
19 19:	Leekstermeergebied	Provincie Drenthe	december-2010	oktober-2011
20 20:	Zuidlaardermeergebied	Provincie Groningen	december-2010	juni-2011
21 21:	Lieftingsbroek	Provincie Groningen	september-2010	november-2010
22 22:	Norgerholt	Provincie Drenthe	september-2010	november-2010
23 23:	Fochteloërveen	Provincie Drenthe	december-2010	juni-2011
24 24:	Witterveld	Ministerie van Defensie	september-2009	mei-2011
25 25:	Drentsche Aa gebied	Ministerie van LNV	december-2010	mei-2012
26 26:	Drouwenezand	Provincie Drenthe	juni-2010	november-2010
27 27:	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	Ministerie van LNV	april-2010	december-2011
28 28:	Elperstroomgebied	Ministerie van LNV	december-2009	september-2011
29 29:	Havelte-Oost	Provincie Drenthe	december-2010	juni-2011
30 30:	Dwingelderveld	Provincie Drenthe	december-2010	mei-2011
31 31:	Mantingerbos	Provincie Drenthe	september-2010	november-2010
32 32:	Mantingerzand	Provincie Drenthe	juni-2010	november-2010
33 33:	Bargerveen	Ministerie van LNV	december-2010	februari-2012
34 34:	Weerribben	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
35 35:	Wieden	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
36 36:	Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	Provincie Overijssel	juni-2010	mei-2011
37 37:	Olde Maten & Veerslootlanden	Provincie Overijssel	september-2010	mei-2011
38 38:	Uiterwaarden IJssel	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
39 39:	Vecht en Beneden-Reggegebied	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
40 40:	Engbertsdijksvenen	Ministerie van LNV	september-2009	december-2013
41 41:	Boetelerveld	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
42 42:	Sallandse Heuvelrug	Ministerie van LNV	april-2010	december-2013

43 43: Wierdense Veld	Provincie Overijssel	?	januari-2013
44 44: Borkeld	Ministerie van LNV	april-2010	december-2013
45 45: Springendal & Dal van de Mosbeek	Provincie Overijssel	september-2010	mei-2011
46 46: Bergvennen & Brecklenkampse Veld	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
47 47: Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	Ministerie van LNV	april-2010	april-2012
48 48: Lemselermaten	Provincie Overijssel	september-2010	mei-2011
49 49: Dinkelland	Provincie Overijssel	september-2010	mei-2011
50 50: Landgoederen Oldenzaal	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
51 51: Lonnekermeer	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
52 52: Boddenbroek	Provincie Overijssel	september-2010	mei-2011
53 53: Buurserzand & Haaksbergerveen	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
54 54: Witte Veen	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
55 55: Aamsveen	Provincie Overijssel	december-2010	mei-2011
56 56: Arkemheen	Provincie Gelderland	september-2009	mei-2010
57 57: Veluwe	Provincie Gelderland	september-2010	september-2010
58 58: Landgoederen Brummen	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
59 59: Teeselinkven	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
60 60: Stelkampsveld	Ministerie van LNV	september-2010	december-2013
61 61: Korenburgerveen	Provincie Gelderland	december-2010	december-2010
62 62: Willinks Weust	Ministerie van LNV	april-2010	april-2012
63 63: Bekendelle	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
64 64: Wooldse Veen	Provincie Gelderland	december-2010	december-2010
65 65: Binnenveld	Ministerie van LNV	september-2010	december-2013
66 66: Uiterwaarden Neder-Rijn	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
67 67: Gelderse Poort	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
68 68: Uiterwaarden Waal	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
69 69: Bruuk	Ministerie van LNV	april-2010	december-2011
70 70: Zuider Lingedijk & Diefdijk-Zuid	Ministerie van LNV	juni-2010	december-2011
71 71: Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	Provincie Gelderland	september-2010	december-2010
72 72: IJsselmeer	Ministerie van V&W	december-2009	september-2011
73 73: Markermeer & IJmeer	Ministerie van V&W	december-2009	september-2011
74 74: Zwarte Meer	Ministerie van V&W	december-2009	september-2011
75 75: Ketelmeer & Vossemeer	Ministerie van V&W	december-2009	december-2010
76 76: Veluwerandmeren	Ministerie van V&W	december-2009	september-2011
77 77: Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	Ministerie van V&W	december-2009	september-2011
78 78: Oostvaardersplassen	Ministerie van LNV	december-2009	september-2011
79 79: Lepelaarplassen	Provincie Flevoland	december-2009	september-2010
80 80: Groot Zandbrink	Ministerie van LNV	december-2010	december-2011
81 81: Kolland & Overlangbroek	Provincie Utrecht	juni-2010	december-2010
82 82: Uiterwaarden Lek	Provincie Zuid Holland	september-2010	juni-2012
83 83: Botshol	Provincie Utrecht	juni-2010	december-2010
84 84: Duinen Den Helder - Callantsoog	Provincie Noord Holland	september-2010	mei-2011
85 85: Zwanenwater & Pettemerduinen	Provincie Noord Holland	september-2010	september-2011
86 86: Schoorlse Duinen	Ministerie van LNV	december-2009	december-2010
87 87: Noordhollands Duinreservaat	Provincie Noord Holland	september-2010	maart-2011
88 88: Kennemerland-Zuid	Provincie Noord Holland	september-2010	maart-2011
89 89: Eilandspolder	Provincie Noord Holland	september-2010	december-2010
90 90: Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Provincie Noord Holland	september-2010	december-2010
91 91: Polder Westzaan	Provincie Noord Holland	september-2010	december-2010
92 92: Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	Provincie Noord Holland	september-2010	december-2010
93 93: Zeevang	Provincie Noord Holland	september-2010	december-2010
94 94: Naardermeer	Provincie Noord Holland	september-2010	juni-2010
95 95: Oostelijke Vechtplassen	Provincie Noord Holland	september-2010	juni-2010

96 96: Coepelduynen	Ministerie van LNV	december-2009	september-2010
97 97: Meijendel & Berkheide	Provincie Zuid Holland	juni-2010	december-2011
98 98: Westduinpark & Wapendal	Provincie Zuid Holland	juni-2010	september-2010
99 99: Solleveld	Provincie Zuid Holland	juni-2010	september-2010
100 100: Voornes Duin	Provincie Zuid Holland	februari-2008	september-2010
101 101: Duinen Goeree & Kwade Hoek	Provincie Zuid Holland	maart-2008	september-2010
102 102: De Wilck	Ministerie van LNV	december-2010	december-2011
103 103: Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	Provincie Zuid Holland	september-2010	juni-2010
104 104: Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	Provincie Zuid Holland	juni-2010.	oktober-2010
105 105: Zouweboezem	Provincie Zuid Holland	september-2010	oktober-2010
106 106: Boezems Kinderdijk	Provincie Zuid Holland	december-2010	juni-2012
107 107: Donkse Laagten	Ministerie van LNV	december-2009	december-2011
108 108: Oude Maas	Ministerie van V&W	april-2010	december-2010
109 109: Haringvliet	Ministerie van V&W	april-2010	december-2010
110 110: Oudeland van Strijen	Provincie Zuid Holland	december-2009	oktober-2009
111 111: Hollands Diep	Ministerie van V&W	april-2010	december-2010
112 112: Biesbosch	Ministerie van LNV	september-2010	december-2010
113 113: Voordelta	Ministerie van V&W	april-2008	gereed
114 114: Krammer-Volkerak	Ministerie van V&W	december-2010	december-2010
115 115: Grevelingen	Ministerie van V&W	april-2010	december-2010
116 116: Kop van Schouwen	Provincie Zeeland	september-2010	juni-2011
117 117: Manteling van Walcheren	Provincie Zeeland	september-2010	juni-2011
118 118: Oosterschelde	Ministerie van V&W	december-2009	december-2010
119 119: Veerse Meer	Ministerie van V&W	december-2009	december-2010
120 120: Zoommeer	Ministerie van V&W	december-2010	december-2010
121 121: Yerseke en Kapelse Moer	Provincie Zeeland	juni-2010.	oktober-2011
122 122: Westerschelde & Saeftinghe	Ministerie van V&W	december-2009	december-2010
123 123: Zwin & Kievittepolder	Provincie Zeeland	juni-2010	december-2010
124 124: Groote Gat	Provincie Zeeland	juni-2010	april-2011
125 125: Canisvlietse Kreek	Provincie Zeeland	juni-2010	april-2011
126 126: Vogelkreek	Provincie Zeeland	juni-2010	april-2011
127 127: Markiezaat	Provincie Noord Brabant	december-2010	december-2010
128 128: Brabantse Wal	Provincie Noord Brabant	juni-2010	augustus-2012
129 129: Ulvenhoutse Bos	Ministerie van LNV Provincie Noord	december-2009	december-2010
130 130: Langstraat	Provincie Noord Brabant	september-2010	december-2010
131 131: Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	Provincie Noord Brabant	juni-2010	december-2010
132 132: Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Provincie Noord Brabant	september-2010	december-2010
133 133: Kampina & Oisterwijkse Vennen	Provincie Noord Brabant	juni-2010	december-2010
134 134: Regte Heide & Riels Laag	Provincie Noord Brabant	juni-2010	september-2010
135 135: Kempenland–West	Provincie Noord Brabant	september-2010	december-2010
136 136: Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	Ministerie van LNV	april-2010	december-2011
137 137: Strabrechtse Heide & Beuven	Ministerie van LNV	april-2010	maart-2011
138 138: Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
139 139: Deurnsche Peel & Mariapeel	Ministerie van LNV	september-2009	mei-2010
140 140: Groote Peel	Ministerie van LNV	september-2009	mei-2010

RG 15-06-2010, bijlage 4

141 141: Oeffelter Meent	Ministerie van LNV	april-2010	december-2010
142 142: Sint Jansberg	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
143 143: Zeldersche Driessen	Ministerie van LNV	april-2010	december-2010
144 144: Boschhuizerbergen	Ministerie van LNV	juni-2010	april-2011
145 145: Maasduinen	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
146 146: Sarsven en De Banen	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
147 147: Leudal	Ministerie van LNV	april-2010	december-2010
148 148: Swalmdal	Provincie Limburg	september-2010	april-2011
149 149: Meinweg	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
150 150: Roerdal	Provincie Limburg	september-2010	april-2011
151 151: Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop	Provincie Limburg	december-2010	april-2011
152 152: Grensmaas	Ministerie van V&W	april-2010	april-2010
153 153: Bunder- en Elsloërbos	Ministerie van LNV	december-2010	december-2011
154 154: Geleenbeekdal	Provincie Limburg	december-2010	april-2011
155 155: Brunsummerheide	Provincie Limburg	juni-2010	april-2011
156 156: Bemelerberg & Schiepersberg	Provincie Limburg	december-2010	april-2011
157 157: Geuldal	Provincie Limburg	december-2010	april-2011
158 158: Kunderberg	Ministerie van LNV	april-2010	oktober-2010
159 159: Sint Pietersberg & Jekerdal	Provincie Limburg	september-2010	april-2011
160 160: Savelsbos	Ministerie van LNV	april-2010	december-2010
161 161: Noordbeemden & Hoogbos	Provincie Limburg	september-2010	april-2011
162 162: Abtskolk	Provincie Noord Holland	december-2009	juni-2011